

Ο ΚΥΠΡΙΟΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΜΙΧΑΗΛ (†1836)

Οι Κύπριοι Νεομάρτυρες

Οι Νεομάρτυρες είναι μία ιδιότυπη κατηγορία Αγίων των νεότερων χρόνων, η οποία χαρακτηρίζεται αφενός από τον φορέα που επέβαλλε το μαρτύριο, δηλαδή τον Τούρκο κατακτητή, και αφετέρου από την εμμονή του Μάρτυρα στην Ορθόδοξη πίστη. Στην πλειονότητά τους οι Νεομάρτυρες ήταν άνθρωποι απλοί, με ταπεινά επαγγέλματα, άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι βίωναν εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την Ορθόδοξη πνευματικότητα, δηλαδή συμμετείχαν στα μυστήρια της Εκκλησίας και μελετούσαν την Αγία Γραφή. Η επίδραση της θυσίας τους στη λαϊκή συνείδηση υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική, αφού ήταν μήνυμα αντίστασης και πηγή δύναμης για τους υπόδουλους, και τους καλούσε να διατηρήσουν τη χριστιανική τους πίστη, η άρνηση της οποίας σήμαινε υιοθέτηση του τουρκικού προτύπου ζωής. Σε αυτό συνέτεινε το γεγονός, ότι οι περισσότεροι από τους Νεομάρτυρες προέρχονταν από τα λαϊκά στρώματα και ήταν σε άμεση συνάφεια με τους υπόλοιπους Χριστιανούς, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να στηρίζονται στην πίστη τους, αφού έβλεπαν συνανθρώπους τους, όμοιους με αυτούς, οι οποίοι δεν είχαν ζήσει πολύχρονους ασκητικούς αγώνες, να περιφρονούν τον κατακτητή και να ομολογούν θαρραλέα την αγάπη τους στον Χριστό.

Ανάμεσα στους Νεομάρτυρες των χρόνων της Τουρκοκρατίας περιλαμβάνονται και τρεις Κύπριοι, οι Γεώργιος (†1752), του οποίου το πραγματικό όνομα είναι Ιωάννης και το σωστό έτος του μαρτυρίου του το 1745, Πολύδωρος (†1793) και Μιχαήλ (†1836). Οι δύο πρώτοι, οι οποίοι μαρτύρησαν στην Πτολεμαΐδα της Παλαιστίνης και στη Νέα Έφεσο της Μικράς Ασίας, ήταν ευρέως γνωστοί στο νησί, λόγω της συμπερίληψης του συναξαρίου τους στο «Νέον Μαρτυρολόγιον» του Αγίου Νικοδήμου του Αγορείτη, αλλά και λόγω της ευρύτατης αναφοράς στον βίο και το μαρτύριό τους σε Αγιολόγια και σε άλλα ιστορικά και εκκλησιαστικά έντυπα. Ο Νεομάρτυρας Μιχαήλ, όμως, μόλις τα τελευταία χρόνια έγινε γνωστός, ύστερα από τη επίσημη διακήρυξη της αγιότητάς του, μαζί με άλλων τεσσάρων κατοίκων της Σαμοθράκης, με τους οποίους συμμαρτύρησε, από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, το 1985.

Η χειρόγραφη παράδοση

Δεν έχουμε υπόψη οποιεσδήποτε πληροφορίες για τον τόπο γέννησης, τα νεανικά χρόνια και τον χρόνο της εγκατάστασης του Μιχαήλ στη Σαμοθράκη. Απουσιάζουν επίσης στοιχεία για την παραμονή του στην περιοχή και τον τρόπο διαβίωσής του μέχρι το 1821, εκτός από το γεγονός ότι είχε στην κυριότητά του ιδιόκτητη κατοικία, όπως θα γίνει λόγος στη συνέχεια. Οτιδήποτε είναι γνωστό για τη ζωή του αντλείται από χειρόγραφο, που έγραψε, το 1843, ο άγνωστος από αλλού Μοναχός Ιάκωβος του Μετοχίου Άγιος Αθανάσιος της Ιεράς Μονής Ιβήρων του Αγίου Όρους, που βρίσκεται στη Σαμοθράκη, όπου αναφέρεται ότι μαρτύρησε με άλλους τέσσερις κατοίκους του νησιού στη Μάκρη της Θράκης, στις 6 Απριλίου 1836. Το μικρό χρονικό διάστημα, που μεσολάβησε ανάμεσα στον μαρτυρικό θάνατό τους και στη συγγραφή του κειμένου μας επιτρέπει να θεωρήσουμε ιστορικά ακριβή τα όσα περιγράφονται. Αυτό, όμως, που αμφισβητήθηκε είναι το έτος του μαρτυρίου, αφού στη δημοσίευση του χειρογράφου, που πραγματοποιήθηκε από τον ιστορικό και φιλόλογο Κοσμά Μυρτίλο Αποστολίδη, το 1941, αναφέρεται ότι συνέβη στις 6 Απριλίου 1835. Κατά το έτος αυτό, όμως, η Δευτέρα του Θωμά δεν συνέπιπτε με την 6η Απριλίου, κάτι που συνέβη το αμέσως επόμενο, 1836. Το πιθανότερο είναι ότι η σχετική σύγχυση προήλθε από παρανόληση της σωστής χρονολογίας 1836, κατά τη μεταγραφή του κειμένου του Μοναχού Ιακώβου από το πρωτότυπο σε αντίγραφο του. Άλλωστε, η ορθή χρονολογία, 1836, επιβεβαιώνεται και έμμεσα από την αναφορά του Μοναχού Ιακώβου ότι την περίοδο κατά την οποία συνέβηκαν τα γεγονότα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ήταν ο Γρηγόριος ΣΤ΄ ο από Σερρών, ο οποίος, όπως είναι γνωστό από τη βιογραφία του, ανήλθε στον πατριαρχικό θρόνο στις 26 Σεπτεμβρίου 1835. Κατά συνέπεια, το μαρτύριο των πέντε συνέβη τον Απρίλιο του αμέσως επόμενου έτους, οπότε διατελούσε Πατριάρχης, και όχι τον Απρίλιο του 1835, περίοδο κατά την οποία ακόμη δεν είχε εκλεγεί στον πατριαρχικό θρόνο.

Το χειρόγραφο περιλαμβάνει ασματική ακολουθία προς τιμή των πέντε Νεομαρτύρων και εγκώμιο, δηλαδή διήγηση σχετική με το μαρτύριό τους. Όπως αναφέρεται σε αυτό, ο Μοναχός Ιάκωβος προχώρησε στη σύνθεση της ασματικής ακολουθίας ύστερα από προτροπή του γνωρίμου των Μαρτύρων Επισκόπου Τραϊανουπόλεως Ανθίμου, αρχιερατικού επιτρόπου του Μητροπολίτη Μαρωνείας (1821-1838) Δανιήλ, στη δικαιοδοσία του οποίου υπαγόταν την περίοδο αυτή η Σαμοθράκη. Πιθανότατα ο Μοναχός Ιάκωβος, εκτός από την

ακολουθία, είναι και ο συγγραφέας του εγκωμίου, που επίσης δημοσιεύτηκε από τον Μυρτίλο Αποστολίδη, το 1941.

Ο εξισλαμισμός των πέντε Νεομαρτύρων το 1821

Καθοριστική χρονιά για τη ζωή του Μιχαήλ και των άλλων τεσσάρων Νεομαρτύρων υπήρξε το έτος 1821, οπότε οι κάτοικοι της Σαμοθράκης εξεγέρθηκαν και διεκδίκησαν, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες, την ελευθερία τους. Την 1η Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, όμως, επέδραμαν στο νησί τουρκικά στρατεύματα, που βρίσκονταν στην Τένεδο, στην περιοχή της Αβύδου και αλλού, και προέβηκαν σε σφαγές και λεηλασίες, εκτέλεσαν πολλούς από τους άνδρες και πώλησαν ως σκλάβους μεγάλο αριθμό γυναικοπαίδων σε περιοχές της Ευρώπης, της Ανατολής και της Αιγύπτου. Σύμφωνα με το εγκώμιο, ανάμεσά τους περιλαμβάνονταν και οι ευρισκόμενοι σε παιδική ηλικία Γεώργιος, Μανουήλ, Θεόδωρος και έτερος Γεώργιος ο νεότερος, οι οποίοι εξισλαμίστηκαν βίαια και πωλήθηκαν σε Μουσουλμάνους, τους οποίους ακολούθησαν στον τόπο διαμονής τους. Ένας δε από αυτούς, ο Μανουήλ, ο οποίος οδηγήθηκε στην Αίγυπτο, είχε εκεί την ευκαιρία να μάθει την αραβική γλώσσα και να μελετήσει τη διδασκαλία του Κορανίου. Την ίδια περίοδο εξώμοσαν και μεγαλύτεροι σε ηλικία κάτοικοι της Σαμοθράκης, για να σώσουν τη ζωή τους, όπως ο Κύπριος Μιχαήλ, που επίσης εγκατέλειψε το νησί.

Η λήξη της Επανάστασης και η ανακήρυξη του ελληνικού κράτους δημιούργησαν νέες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, γεγονός που συνέτεινε, ώστε να περιοριστούν οι διώξεις σε βάρος των Χριστιανών υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και να εξαγοραστούν πολλοί από όσους είχαν πωληθεί ως δούλοι. Παρόλο που η Σαμοθράκη εξακολουθούσε να είναι υπό τουρκική κυριαρχία, οι πέντε εξωμότες, οι οποίοι είχαν στο μεταξύ απελευθερωθεί, επέστρεψαν στο νησί και ανέλαβαν τα πατρικά τους κτήματα. Ταυτόχρονα επανήλθαν και στη χριστιανική πίστη και, αφού χρίστηκαν με άγιο μύρο, ζούσαν ως Χριστιανοί. Όμως, σύμφωνα με τους νόμους της εποχής, η άρνηση του Ισλάμ τιμωρείτο με θάνατο. Γι' αυτό και προτρέπονταν από τους ομοθρήσκους τους να μεταβούν στο ελεύθερο ελληνικό κράτος, όπου μπορούσαν να ζήσουν χωρίς κινδύνους.

Σύντομα, το γεγονός της θρησκευτικής μεταστροφής των πέντε διέρρευσε στους Τούρκους κατοίκους της Σαμοθράκης και των απέναντι κοινοτήτων της Θράκης, οι οποίοι το κατάγγειλαν στον Τούρκο διοικητή και στον καδή της κωμόπολης Μάκρης, στα διοικητικά όρια της οποίας υπαγόταν η Σαμοθράκη. Όπως αναφέρεται στο εγκώμιο, αρχικά οι διοικητής

και καδής αρκούσαν στον εκφοβισμό των πρώην Μουσουλμάνων για να λαμβάνουν χρήματα και αυτό επαναλαμβανόταν και από τους αντικαταστάτες τους, γεγονός που φανερώνει ότι μεσολάβησε αρκετό χρονικό διάστημα από την επάνοδό τους στη Σαμοθράκη μέχρι το μαρτύριό τους, για το οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια.

Στο μεταξύ διορίστηκε νέος καδής στην Μάκρη, ονόματι Απτουρραχμάν εφένδης, ο οποίος, κατά την επίσκεψή του στο νησί πληροφορήθηκε τα σχετικά με την επάνοδο των πέντε κατοίκων στον Χριστιανισμό. Τους κάλεσε τότε να παρουσιαστούν ενώπιόν του και προσπάθησε να τους πείσει, με δήθεν καλό τρόπο, να επανέλθουν στη μουσουλμανική θρησκεία. Όταν, όμως, διαπίστωσε ότι ήταν αποφασισμένοι να μαρτυρήσουν, παρά να αρνηθούν τη χριστιανική τους πίστη, διέταξε και τους οδήγησαν στη φυλακή. Στη συνέχεια, αφού έλαβε και αυτός χρήματα, τους απελευθέρωσε και επέστρεψε στη Μάκρη.

Το μαρτυρικό τέλος

Την ίδια περίοδο ανέλαβε την πολιτική διοίκηση της Μάκρης ο τυραννικός και γνωστός για τη σκληρότητά του Αλβανός Τζελάλ μπέης, τον οποίο ο Απτουρραχμάν ενημέρωσε για το «θράσος» των πέντε να αρνηθούν τη θρησκεία του Ισλάμ. Ο νέος διοικητής διέταξε τότε την άμεση σύλληψη και μεταφορά τους στις φυλακές της Μάκρης, όπου τους ανέκρινε και, όταν διαπίστωσε την πρόθεσή τους να μαρτυρήσουν, παρά να ομολογήσουν πίστη στο Ισλάμ, τους φυλάκισε ξανά. Έδωσε δε οδηγίες να δεθούν τα χέρια τους οπισθάγκωνα και τα πόδια τους να τοποθετηθούν σε ξύλο, τη λεγόμενη ποδοκάκη, καθώς και να αλυσοδεθεί ο τράχηλός τους, έτσι ώστε να καταστεί η διαβίωσή τους στη φυλακή εξαιρετικά επώδυνη.

Οι πέντε συλληφθέντες προαισθάνθηκαν αυτή τη φορά το επικείμενο τέλος, γι' αυτό και ενημέρωσαν τους Χριστιανούς κατοίκους της Μάκρης για την επιθυμία τους να κοινωνήσουν των αγράντων μυστηρίων. Σε σύσκεψη που έγινε τότε ανάμεσα στους προύχοντες και στον ιερέα της πόλης αποφασίσθηκε να κατηγορηθεί ο τελευταίος ψευδώς στις Τουρκικές Αρχές για φοροδιαφυγή, γεγονός που συνέτεινε, ώστε να συλληφθεί και να οδηγηθεί στη φυλακή. Εκεί, αφού εξομολόγησε τους Μάρτυρες, τους κοινωνήσε με τα άχραντα μυστήρια, που μετέφερε μυστικά μαζί του.

Τρεις ημέρες αργότερα ο Τζελάλ μπέης διέταξε και μετέφεραν μπροστά του τον Μανουήλ, ο οποίος, όπως έγινε λόγος προηγουμένως, είχε φοιτήσει σε ισλαμικό σχολείο και ήξερε καλά την αραβική γλώσσα και τη διδασκαλία του Κορανίου. Του κατέστησε δε σαφές,

ότι η εμμονή τους στον Χριστιανισμό θα σήμαινε την εκτέλεσή τους και τον προέτρεψε να προσποιηθεί με δήλωσή του ότι θα επανερχόταν στο Ισλάμ, αλλά να ζούσε στη συνέχεια, όπως επιθυμούσε. Τα ίδια τόνισε και στον Κύπριο Μιχαήλ, ή Μιχάηλο, όπως αναφέρεται το όνομά του σε μερικές περιπτώσεις στο εγκώμιο, καθώς και στους άλλους τρεις, οι οποίοι επίσης οδηγήθηκαν ενώπιόν του. Όλοι τους, όμως, ομολόγησαν ξανά τη χριστιανική τους πίστη, ο δε Μανουήλ, ως καλός γνώστης της μουσουλμανικής θρησκείας, έλεγξε με παρρησία τον Οθωμανό διοικητή και τις πλάνες του Ισλάμ. Τότε, ο Τζελάλ μπέης τους έκλεισε ξανά στη φυλακή και ζήτησε την επικύρωση της θανατικής καταδίκης τους από τον διοικητή της επαρχίας, Βασάφ εφένδη, ο οποίος έδρευε στην Κωνσταντινούπολη και ανήκε στο σουλτανικό περιβάλλον.

Είκοσι τρεις ημέρες αργότερα, και αφού οι πέντε συλληφθέντες υπέφεραν τα πάνδεινα και είχαν στερηθεί ακόμη και της απλής τροφής, γνωστοποιήθηκε στη Μάκρη η έγκριση της εκτέλεσής τους και μάλιστα με οδυνηρό τρόπο. Την αμέσως επόμενη μέρα, Δευτέρα του Θωμά, στις 6 Απριλίου 1836, οι δήμιοι οδήγησαν τον μεγαλύτερο σε ηλικία Μιχαήλ στην αγορά της πόλης, όπου, αφού τον βασάνισαν και τον προέτρεψαν ξανά να αρνηθεί τη χριστιανική πίστη, τον κατακρεούργησαν με τα ξίφη τους. Ακολούθως μετέφεραν και τους υπόλοιπους τέσσερις στο ίδιο μέρος, όπου κειτόταν το διαμελισμένο σώμα του Μιχαήλ, με σκοπό να τους εκφοβίσουν για να επανέλθουν στο Ισλάμ. Όταν διαπίστωσαν ότι οι Μάρτυρες ενέμεναν με θάρρος στην πίστη των πατέρων τους αρχικά απαγχόνισαν τους Θεόδωρο και Γεώργιο και στη συνέχεια υποχρέωσαν τον Μανουήλ και τον νεότερο Γεώργιο να ανέλθουν σε σκάλα για να τους ρίξουν σε σιδερένια άγκιστρα, τα λεγόμενα τσιγκέλια, που ήταν ενσωματωμένα σε ξύλα. Αρνήθηκαν μάλιστα να επιτρέψουν στον Μανουήλ να προσευχηθεί, γεγονός για το οποίο ο Μάρτυρας τους έλεγξε και τους βεβαίωσε ότι θα λάμβαναν σύντομα τα επίχειρα της κακίας τους. Από δε την πτώση ο μεν Μανουήλ βρήκε μαρτυρικό θάνατο, ο δε Γεώργιος, κατά θαυμαστό τρόπο, δεν έπαθε οτιδήποτε, αφού λύγισαν τα άγκιστρα.

Τότε, οι δήμιοι έφεραν ένα τσιγγάνο, ο οποίος τα επιδιόρθωσε, οπότε έριξαν ξανά τον νεαρό Γεώργιο σε αυτά, ενώ ένας από τους δημίους τον πάτησε με δύναμη στην πλάτη και στο υπόλοιπο σώμα για να αγκιστρωθεί περαιτέρω. Το τέλος του Μάρτυρα ήταν βασανιστικό, αφού παρέμεινε εν ζωή για είκοσι τέσσερις ώρες. Όπως αναφέρεται στο εγκώμιο, κατά τη διάρκεια του μαρτυρίου του πολλοί Χριστιανοί της πόλης μετέβαιναν

πλησίον του και τον ενθάρρυναν, ενώ άλλοι του ζητούσαν να μεσιτεύσει στον Θεό, για να τερματιστεί η πανώλη, που έπληττε την περίοδο αυτή τη Θράκη. Κάποιοι δε εμβάπτιζαν παπύρους στο αίμα των Μαρτύρων και τους έπαιρναν χάριν ευλογίας στα σπίτια τους, όπου συντελέστηκαν πολλές θαυμαστές ιάσεις ασθενών, τόσο Χριστιανών, όσο και Τουρκάλων της περιοχής, που φαίνεται ότι εξέφραζαν βεβαιότητα για την αγιότητά τους.

Ωστόσο, με την εκτέλεση των πέντε διαφωνούσαν ορισμένοι Οθωμανοί αξιωματούχοι, όπως κάποιος υψηλά ιστάμενος στον διοικητικό μηχανισμό της Αυτοκρατορίας ονόματι Μουσταφά πασάς, ο οποίος θα διερχόταν από τη Μάκρη τις μέρες εκείνες. Γι' αυτό και ο Τζελάλ μπέης έδωσε οδηγίες, ώστε τα λείψανά τους να μην παραμείνουν σε δημόσια θέα, όπως γινόταν σε παρόμοιες περιπτώσεις, αλλά να παραδοθούν στους Χριστιανούς για ταφή, θέλοντας έτσι να αποκρύψει την εκτέλεση. Τότε οι δήμιοι διαπίστωσαν ότι ο Γεώργιος ο νεότερος ήταν ακόμη ζωντανός, οπότε ένας από αυτούς τον αποτελείωσε με πυροβολισμό. Ακολούθως, οι Χριστιανοί κάτοικοι της Μάκρης παρέλαβαν τα σώματα των Αγίων και τα ενταφίασαν σε κοινό τάφο.

Σύμφωνα με το εγκώμιο, με την εκτέλεση διαφώνησε και ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β΄, ο οποίος, όταν πληροφορήθηκε τα γεγονότα, διέταξε την εξορία του Βασάφ εφένδη στη Βάρνα και ακολούθως τον αποκεφαλισμό του, καθώς και την εξορία στην Αδριανούπολη του πεθερού του, Παρτάφ εφένδη, που φαίνεται ότι είχε διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην καταδίκη των Μαρτύρων. Οικτρό τέλος είχε και ο Τζελάλ μπέης, ο οποίος κλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη για να λογοδοτήσει για τη διοίκηση της Μάκρης και ακολούθως καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε. Αναφέρεται ακόμη, ότι ένας από τους δημίους, από τον οποίο ο Μανουήλ είχε ζητήσει να του επιτραπεί να προσευχηθεί, πριν να ριχθεί στα άγκιστρα, αλλά του αρνήθηκε, πέθανε τις αμέσως επόμενες ημέρες από την πανώλη, ενώ ενός δεύτερου στράβωσε το πρόσωπό του και παρέμεινε έτσι «θέαμα ελεεινόν», για την υπόλοιπη ζωή του. Ιστορική επιβεβαίωση των ανωτέρω «θειών τιμωριών» είναι προς το παρόν αδύνατη, ελλείψει άλλων γνωστών πηγών, που να αναφέρονται σε αυτές. Οπωσδήποτε, όμως, με τη συμπερίληψή τους στο εγκώμιο ο συγγραφέας του επεδίωκε να συμβάλει στην ενδυνάμωση της ορθόδοξης συνείδησης των Χριστιανών αναγνωστών του, που πληροφορούνταν με συγκλονισμό κάθε νέα εκτέλεση από τους Τούρκους. Γι' αυτούς οι «τιμωρίες» των βασανιστών ήταν απόδειξη της παρουσίας του Θεού στη ζωή τους και της

βοήθειας που τους παρείχε στις δοκιμασίες, στις οποίες τους υπέβαλλαν οι αλλόθρησκοι κατακτητές.

Η τιμή προς τους πέντε Νεομάρτυρες

Η ύπαρξη του χειρογράφου του Μοναχού Ιακώβου με το εγκώμιο και την ασματική ακολουθία του έτους 1843, καθώς και των αντιγράφων του, φανερώνει, ότι οι πέντε Νεομάρτυρες τιμήθηκαν από την τοπική κοινωνία για την αγιότητά τους, αμέσως μετά το μαρτύριό τους, αφού προφανώς χρησιμοποιούνταν σε τελούμενη εκκλησιαστική πανήγυρη. Σχετική είναι και η μαρτυρία του Ίωνα Δραγούμη, ο οποίος επισκέφθηκε τη Σαμοθράκη στα μέσα της δεκαετίας του 1900 και σε παρεκκλήσι χωριού του νησιού πρόσεξε την ύπαρξη εικόνας τους. Όπως σημείωνε σε ταξιδιωτικό κείμενό του για τη Σαμοθράκη, στην εικόνα αυτή οι Άγιοι απεικονίζονταν φουστανελοφόροι και πάνω από τα κεφάλια τους αναγράφονταν τα ονόματά τους. Συμπλήρωνε δε ότι η μνήμη τους τιμώταν κάθε χρόνο στις 6 Απριλίου, τόσο στη Σαμοθράκη και στη Μάκρη, όσο και στο Άγιον Όρος.

Δύο άλλες εικόνες με τους πέντε Νεομάρτυρες, που αγιογραφήθηκαν κατά τον 19ο αιώνα, διαφυλάχθηκαν στον ναό της Κοιμήσεως στη Χώρα της Σαμοθράκης και σε αμφότερες οι Άγιοι επίσης απεικονίζονται, όπως και σε αυτήν που είδε ο Δραγούμης, να φέρουν φουστανέλες. Η αρχαιότερη από αυτές είναι αχρονολόγητη, ενώ η νεότερη, που είναι μεγαλύτερων διαστάσεων, αγιογραφήθηκε με τη συνδρομή πολλών κατοίκων, το έτος 1897. Φέρει δε επιγραφή, στην οποία επίσης διασώζεται το σωστό έτος του μαρτυρίου τους: «Οί εκ Σαμοθράκης πέντε Άγιοι Μάρτυρες έμαρτύρησαν έν Μάκρη τής Θράκης έν έτει 1836». Ακόμη, παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχε επίσημη πράξη αγιοκατάταξης, οι κάτοικοι τίμησαν τους πέντε ως πολιούχους Σαμοθράκης και Μάκρης με την ανέγερση παρεκκλησίων, τόσο στην πρώτη, με τη συμπλήρωση εκατόν χρόνων από το μαρτύριό τους, στα ερείπια της οικίας του Κύπριου Μιχαήλ, όσο και στη δεύτερη, λίγο έξω από την κωμόπολη. Πραγματοποίησαν δε ανακομιδή των τιμίων λειψάνων τους, τα οποία μετέφεραν στη Σαμοθράκη και διαφύλαξαν στον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Χώρα.

Στο μεταξύ, το 1970 κυκλοφόρησε ακολουθία για τους πέντε Νεομάρτυρες, που έγραψε ο υμνογράφος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, ύστερα από προτροπή του Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως Κωνστάντιου Χρόνη, ώστε να χρησιμοποιείται κατά την πανήγυρή τους. Η ακολουθία αυτή, μαζί με εκείνη που εξέδωσε ο Μυρτίλος Αποστολίδης, το

1941, αναδημοσιεύτηκαν σε ενιαίο τόμο το 1997, γεγονός που κατέστησε δυνατή την ευρεία χρήση τους, όχι μόνο στη Σαμοθράκη αλλά και αλλού.

Τελικά, η καθολική αυτή αναγνώριση της αγιότητας των πέντε Νεομαρτύρων της Σαμοθράκης επισφραγίστηκε με την επίσημη διακήρυξη της αγιότητά τους, στις 17 Μαΐου 1985, με συνοδική απόφαση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ύστερα από αναφορά του Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως Ανθίμου, που υπεβλήθη μέσω της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ορίστηκε δε να εορτάζεται η μνήμη τους την Κυριακή του Θωμά, όπως είχε καθιερωθεί από τον προαναφερθέντα Μητροπολίτη, από το 1981, «λόγω του μεγαλοπρεπέστερου τῆς ἡμέρας καί τῆς συμπίπτουσας ἁργίας», αντί της αμέσως επομένης, που είναι η ημέρα του μαρτυρίου τους. Τελείται δε την Κυριακή του Θωμά πανηγυρική θεία λειτουργία στον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Χώρα της Σαμοθράκης και ακολούθως λιτανεύονται η εικόνα με τους πέντε Νεομάρτυρες και η λειψανοθήκη με τις τίμιες κάρες τους. Σύμφωνα με το τοπικό έθιμο, η πομπή διέρχεται από το παρεκκλήσι, που τιμάται στο όνομά τους, όπου τελείται δέηση «ὕπέρ εὐκρασίας ἀέρων καί εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς» και ακολούθως διαμοιράζονται από τον επικεφαλής της πορείας, Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως, κόκκινα αυγά του Πάσχα στους παρευρισκόμενους, καθώς είναι η λεγόμενη ημέρα της «Αντιλαμπρῆς». Στη συνέχεια η λιτανεία επιστρέφει στον ναό και ολοκληρώνεται το εκκλησιαστικό τελετουργικό, οπότε ακολουθούν γιορταστικές εκδηλώσεις στην πλατεία της κωμόπολης με τη συμμετοχή του Δήμου και των Συλλόγων της Σαμοθράκης.

Στην Κύπρο ο βίος και το μαρτύριο των πέντε Νεομαρτύρων προβλήθηκε με ποικίλα δημοσιεύματα σε διάφορα έντυπα, κυρίως ύστερα από την επίσημη διακήρυξη της αγιότητάς τους. Ακολούθως διεδόθη ευρέως όταν ακολουθία προς τιμή του Κύπριου Μιχαήλ, την οποία συνέθεσε ο υμνογράφος Χαράλαμπος Μπούσιας, περιελήφθη στα «Κύπρια Μηναία», που κυκλοφόρησαν το 1999 και όπου ορίστηκε να τιμάται η μνήμη τους την ημέρα του μαρτυρίου τους, στις 6 Απριλίου.

Ομιλία σε εκδήλωση στο Ενοριακό Κέντρο Ιερού Ναού Αγίας Ζώνης Λεμεσού, την οποία διοργάνωσε ο Σύνδεσμος Ορθοδόξων Επιστημόνων Λεμεσού, στις 19 Μαΐου 2005. Πρωτοπαρουσιάστηκε στην *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 22 (1996) 257-264.

ΛΟΓΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΠΕΝΤΕ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΤΟΥΣ ΕΚ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

«Ἀλλά ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τό ὄνομά μου,
ὅτι οὐκ οἶδασι τόν πέμψαντά με».

Μαρτυρικὴν πανήγυριν σήμερον, εὐλογημένοι Χριστιανοί, ἐπιτελεῖ γηθοσύνως ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν Ἐκκλησία. Μαρτύρων μνήμην ἄγει, αὖθις λέγω, ὁ Χριστόνυμος τοῦ Κυρίου λαός, χαίρων λίαν καί εὐφραινόμενος, οὐ μόνον εἰς τὴν θεόσωστον νῆσον Σαμοθράκην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐβλάστησαν ὡς ῥόδα τερπνά καί ἀμάραντα οἱ καλλίνικοι οὗτοι πέντε νεολαμπεῖς μάρτυρες, ἀλλὰ καί ἀπανταχοῦ οἱ εὐσεβῶς φιλομάρτυρες, πλουτήσαντες πρεσβευτάς διαπύρους καί ἰατρούς παθῶν ἀμίσθους καί ἐν κινδύνους ἐτοίμους βοηθοὺς καί ἀντιλήπτορας.

Διότι, καθὼς ὁ ὀρώμενος αὐτός οὐρανός λαμπρύνεται καί στολίζεται ἀπὸ τὸν χορόν τῶν ἀστέρων, καί ἀπὸ τὴν ἀνατολήν τοῦ μεγάλου φωστῆρος ἡλίου ἐγκαλλωπίζεται καί φαιδρύνεται, οὕτω καί ὁ νοητός οὐρανός, ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, λέγω, ἀγάλλεται μὲν καί χαίρει σφόδρα, καί ὁ ἴδιος Θεός ἐνδοξάζεται ἐν ταῖς μνήμαῖς τῶν Ἁγίων αὐτοῦ, ὡς φίλων ἀγαθῶν καί πιστῶν αὐτοῦ χρηματισάντων. Ἐπειδὴ καί αὐτοὶ οἱ ἀείμνηστοι κατεφρόνησαν καί ἀφῆκαν δι' ἀγάπην αὐτοῦ κόσμον καί τὰ ἐγκόσμια, δόξαν, τιμὴν, πλοῦτον, τρυφήν καί ἀπόλαυσιν καί αὐτό τό σῶμά τους καί ζωὴν, διὰ νά κερδίσωσιν μόνον αὐτόν τόν Χριστόν, τόν ἀληθινόν Θεόν ἡμῶν καί τὴν Οὐρανίαν Βασιλείαν του καί αἰώνιον μακαριότητα τῶν δικαίων, διὰ τοῦτο καί ὑπέμειναν διὰ τὴν ἀγάπην του οἱ γενναῖοι τῷ ὄντι καί ἀθλοφόροι μάρτυρες τοιαῦτα πάνδεινα κολαστήρια, μάλιστα εἰς τούτους τούς ἐσχάτους χρόνους, ὅπου ἐφθάσαμεν οἱ ταλαίπωροι καί εὐρισκόμεθα ὄλως δι' ὄλου εἰς τὰ φθαρτά καί μάταια, ἀποβλέποντες καί διὰ μέλλοντα αἰώνια ἀγαθὰ δέν μᾶς μέλλει. Ἄλλ' οὗτοι οἱ ἀοίδιμοι τῷ ὄντι καί τρισμακάριοι δέν ἠμποδίσθησαν οὔτε ἀπὸ καιρικᾶς περιστάσεις, οὔτε ἀπὸ σωματικὴν ἠδυπάθειαν ἐνικήθησαν, ἀλλ' ὠμολόγησαν τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον τυράννων ὠμοτάτων θηριωνύμων ἀνθρώπων, φέροντες εἰς χεῖρας αὐτῶν τὰ ἐρυθρά ἱμάτια τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ σφαγῆς καί χύσεως αἵματος, καί ἔχοντες εἰς τὰς κεφαλὰς των στεφάνους ὀλολαμπεῖς, τὴν κατὰ τοῦ διαβόλου δηλαδή καί κόσμου καί σαρκός αὐτῶν νίκην, μιμηθέντες, ὅσον τό δυνατόν οἱ μακάριοι, αὐτόν τόν διδάσκαλον καί σωτῆρα πάντων Κύριον καί Θεόν, κινούμενοι ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτόν διαπύρου αὐτῶν πόθου καί θερμότητος ἀγάπης.

Διότι μή δειλιάσαντες ποσῶς πρὸς τοὺς θηριωδεστάτους ἐκείνους ἐχθροὺς των καὶ διώκτας τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, οὔτε τὰ τρομερώτατα ἐκείνων καὶ ἀλγεινά κολαστήρια, ἀλλὰ παραδόντες θαρσαλέως ἑαυτοὺς τοῖς ἀνημέροις καὶ ἀγριωτάτοις ἐκείνοις τυράννοις καὶ ὠμοτάτοις βασανισταῖς, καὶ ὑπομείναντες μεγαλοψύχως βάσανα πικρότατα, στρεβλώσεις ποικίλας, καταπέλτας φοβερούς, ὥστε ὅπου μόνον νὰ τὰ βλέπη τίς καὶ νὰ ἀκούσῃ εἶναι φρικτὸν καὶ τρομερόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος δικαίως τοὺς ἠγάπησε καὶ ἐδόξασε διαφερόντως, ὡς μεγίστους ἥρωας, καὶ χαίρει μᾶλλον ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ὁ ἴδιος φανερώνει διὰ τοῦ θεολόγου Ἰωάννου εἰς τὴν αὐτοῦ Ἀποκάλυψιν: «Ὅτι ἡ πόλις ἡ ἀγία ἐκείνη, ἡ μήτηρ τῶν πρωτοτόκων, ἦτο τεθεμελιωμένη ἐπὶ τὸν ἴασπιν, ἦτοι ἄνω τῶν αἱμάτων καὶ πληγῶν τῶν μαρτύρων, καὶ, ὅτι δι' αὐτῶν (τῶν μαρτύρων δηλαδή) κοσμεῖται ὁμοῦ, καὶ τό ἴδιον πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ».

Ἐμάθετε τὴν ὑπερβάλλουσαν πρὸς τοὺς μάρτυρας τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, ἀσύγκριτον τιμὴν καὶ μεγαλειότητα· καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγει περὶ αὐτῶν τῶν μαρτύρων: «Καὶ ἔσται Κύριος εἰς ὄνομα αὐτοῖς, καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον», σημεῖον δέ, τὴν κατά τοῦ διαβόλου νίκην καὶ τοῦ κόσμου τούτου γεγонуῖαν διὰ τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ πληγῶν καὶ θανάτου αὐτῶν ἐδήλωσε. Καὶ ὁ Φίλων ὁ Καρπάθιος γράφει, ὅτι ὁρμίσκοι καὶ ὁμοιώματα χρυσοῦ εἶναι τὰ μαρτύρια, καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ κολαστήρια τῶν ἀγίων μαρτύρων. Ὅθεν καὶ δικαίως προσκυνοῦνται, παρά πάντων τῶν πιστῶν, ὑμνολογοῦνται καὶ πανηγυρίζονται ἐτησίως ἀπανταχοῦ λαμπρῶς, ὡς φίλοι ἄριστοι τοῦ Κυρίου, καθὼς καὶ σήμερον ἐορτάζονται λαμπρῶς οἱ πενταγεῖς οὗτοι νεομάρτυρες, ὅπου ἐτίμησαν καὶ ἐδόξασαν τὴν πατρίδα των Σαμοθράκην, τὴν πρῶην ἄσημον καὶ ἀκατανόμαστον, νῦν δέ δι' αὐτῶν πανταχοῦ ἐπίσημον καὶ ὀνομαστήν γενομένην.

Ἄς ἀρχίσωμεν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τὴν γλυκυτάτην διήγησιν τοῦ φρικτοῦ αὐτῶν μαρτυρίου, πῶς ἐγένεν ἐξ ἀρχῆς, τίνι τρόπῳ ἠγωνίσθησαν καὶ γενναίως ἠρίστευσαν καὶ διὰ τοῦτο ἐδοξάσθησαν μὲν ἐκ Θεοῦ καὶ τιμῶνται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἐορτάζονται σήμερον. Οὗτοι οἱ καλλίνικοι πέντε μάρτυρες Μανουήλ, Θεόδωρος, Γεώργιος καὶ νεώτερος Γεώργιος, ἦσαν γεννήματα καὶ θρέμματα τῆς νήσου Σαμοθράκης, ὁ δὲ Μιχαήλ κατήγετο ἀπὸ τὴν περίφημον Κύπρον· ὄντες δὲ νέοι εἰς τὴν ἡλικίαν συνέβη κατά τὸ 1821 ἔτος ἡ θρυλουμένη ἐκείνη ἐπανάστασις, ὅτε ἡ νῆσος αὕτη Σαμοθράκη ἠγματοπίσθη ἐλευθέρως, ἐλθόντων ἀπὸ Ἀβύδου, Τενέδου καὶ ἄλλων τόπων Ἀγαρηνῶν καὶ φονευσάντων τοὺς χριστιανούς κατοίκους

Σαμοθράκης, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παιδιά ἀνήλικα ἠχμαλώτισαν καὶ διεμοίρασαν εἰς Ἀνατολήν, Εὐρώπην καὶ Αἴγυπτον.

Τότε δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας ἠχμαλώτησαν, ὁμοῦ μὲ τὸν Μιχαῆλον, ὅστις ἦτον ἠλικιωμένος, ἀλλὰ φοβηθεὶς τὸν θάνατον καὶ φιλοψυχήσας ἐξώμοσεν ἐλευθέρως· τοὺς δὲ τέσσαρας παῖδας, πωλήσαντες εἰς Τούρκους τοὺς ἐτούρκισαν, καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ πωληθεὶς εἰς Αἴγυπτον ἐδόθη εἰς σχολεῖον Ἀγαρηνῶν καὶ ἔμαθε τὴν Ἀραβικὴν διάλεκτον καὶ γράμματα καὶ ἐγυμνάσθη εἰς τὰ βιβλία τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρκετά.

Ἄφ' οὗ δὲ ἔγεινεν εἰρήνη καὶ ἡ Ἑλλάς ἠλευθερώθη καὶ οἱ αἰχμαλωτισθέντες Χριστιανοὶ ἄλλοι μὲν ἠλευθεροῦντο, ἕτεροι δὲ φεύγοντες κρυφίως ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς ἤρχοντο εἰς τοὺς τόπους τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐχρίοντο καὶ ἠνώνοντο τοῖς Χριστιανοῖς, τότε καὶ οὗτοι οἱ πέντε ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σαμοθράκην καὶ ἐπαναλαβόντες τὰ πατρικά των κτήματα ἠνώθησαν μὲ τοὺς Χριστιανούς καὶ ἐχριστιάνιζον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐγνώσθησαν εἰς τοὺς Τούρκους τοὺς ἐγκατοίκους Σαμοθράκης καὶ αὐτοὶ ἐδήλωσαν εἰς τοὺς ἄλλους Τούρκους τῆς Θράκης, τότε ὁ κατὰ καιρὸν Ἀγᾶς, καὶ Καδῆς ἐφοβέρισαν αὐτούς καὶ λαβόντες ἀρκετά χρήματα ἀπέλυσαν αὐτούς ἐλευθέρους. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἡγεμόνων τὰ αὐτὰ ἔπασχον καὶ μὲ ζημίαν πολλὴν χρημάτων ἐλυτρώνοντο· οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐγκάτοικοι τῆς Νήσου ἐσυμβούλευον αὐτούς ν' ἀναχωρήσουν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, μήπως καὶ κινδυνεύσωσι τὴν ζωὴν των, ὡς γνωσθέντες ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς· ἀλλ' οἱ εὐλογημένοι οὗτοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναχωρήσωσι, ἀλλὰ ἀπεφάσισαν ὁμογνώμως, ἀνίσως καὶ ἤθελον βιασθῶσιν ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς, νὰ μαρτυρήσωσι τὴν καλὴν ὁμολογίαν καὶ ἀποθάνωσι διὰ τὸν Χριστόν, καθὼς καὶ ἐγένετο.

Ὁ Ἀρχιερεὺς Τραϊανουπόλεως, ἐπίτροπος τῆς Μαρωνείας, ἀποδημοῦντος τότε τοῦ Μαρωνείας εἰς Βασιλεύουσαν, καὶ ἔχων τὴν ἐπίσκεψιν ὅλης τῆς ἐπαρχίας, καὶ αὐτῆς τῆς νήσου Σαμοθράκης, ἐσυμβούλευε καὶ αὐτὸς τοὺς μάρτυρας νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἵνα μὴ κινδυνεύσωσι, καὶ ἐπειδὴ ἀπῆλθεν εἰς Βασιλεύουσαν δι' ἀναγκαίας ὑποθέσεις του, ἠρώτησε τὸν ἀπὸ Σερρών Παναγιώτατον Πατριάρχην κύριον Γρηγόριον, ἐάν ἠδύνατο νὰ ὑπερασπισθῇ τοὺς μάρτυρας ἐν καιρῷ βίας τῶν ἀσεβῶν· πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπεκρίθη ὁ Πατριάρχης, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὡς ὑποκειμένη οὕσα εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας οὐδεμίαν βοήθειαν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τοὺς τοιοῦτους ἐξωμότας καὶ φωραθέντας ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν, ἀλλ' ἡ μόνη σωτηρία αὐτῶν εἶναι, ἐάν θελήσωσι, νὰ ἀναχωρήσωσιν ἐκεῖθεν τάχιστα, πρὶν ἢ πιασθῶσι. Ταύτην τὴν

συμβουλήν ἀνήγγειλεν ὁ ῥηθείς ἐπίσκοπος Τραϊανουπόλεως εἰς τοὺς μάρτυρας, ἐπανελθὼν ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἔλαβε τὸ Καδηλίκι τῆς Μάκρης κωμοπόλεως κάποιος σκληρὸς Ἀπτουρῶραχμάν ἐφένδης λεγόμενος, ὠμός καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ζηλωτὴς ἄκρος τῆς τοῦ Μωάμεθ θρησκείας, ὅστις, ἔχων τὴν κυριαρχίαν τῆς Σαμοθράκης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀπέρασεν ἐκεῖ διὰ νὰ συνάξῃ τὰ δικαιώματά του καὶ ἀπὸ τὴν Νῆσον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπροδόθησαν παρά τῶν ἀσεβῶν οἱ μάρτυρες, τοὺς ὁποίους καλέσας πρῶτον ἤρχισε νὰ τοὺς συμβουλεύῃ μὲ ἰλαρὸν πρόσχημα ὁ δόλιος, ὅτι δὲν ἦτον εἰς αὐτοὺς πρέπον νὰ ἀφήσωσι τὴν λαμπρὰν θρησκείαν τῶν Ἀγαρηνῶν, ὅπου κρατεῖ πανταχόθεν καὶ βασιλεύει, τὴν ὁποίαν ἐδέχθησαν καὶ ἐδιδάχθησαν καὶ αὐτοί, καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν, ὑποκειμένην εἰς αὐτοὺς οὕσαν καὶ ἄσημον, καὶ μάλιστα ὅπου φέρνει κίνδυνον κεφαλικόν εἰς αὐτοὺς, ἐάν ἐπιμένωσιν εἰς τὸ πείσμα των καὶ δὲν ὑπακούωσι, καὶ μάλιστα ὅπου καὶ αὐτὸς νὰ τὸ σιωπήσῃ δὲν δύναται, ὡς ἔλεγεν, ὅτι κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς πασσάδες, ὅπου τὸν ἐκυρίευσεν.

Πρὸς ταῦτα οἱ μάρτυρες ὁμοφώνως ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἡμεῖς Χριστιανοὶ εἴμεθα ἀπὸ τοὺς πατέρας μας, καὶ μὲ τὸ νὰ ἠχμαλωτίσθημεν ἀνήλικοι, δυναστικῶς μᾶς ἐτούρκισαν οἱ Ἀγάδες μας. Τώρα, ὅμως, ὅπου ἐγνωρίσαμεν τὸ συμφέρον μας, ἐδέχθημεν πάλιν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τῶν πατέρων μας, τὴν ὁποίαν ποσῶς δὲν ἀρνούμεθα, ἀλλ' εἴμεθα ἔτοιμοι ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι μας δι' αὐτήν. Ὁ δὲ μιὰρός Καδῆς, βλέπων τὴν τόλμην τῶν μαρτύρων καὶ γνωρίζων ὅτι εὐκόλα δὲν ἠρνοῦντο τὴν πίστιν των, τότε ἐπρόσταξε καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν. Καὶ διὰ νὰ παγιδεύσῃ τὸν δεσπότην, ὅστις συνέπεσε νὰ εὐρεθῇ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τεύρι τῆς Σαμοθράκης, ἤρχισε μὲν μὲ ὑπόκρισιν φιλικὴν νὰ τὸν ἐρευνᾷ, τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ εἰς τοὺς ὕβριστάς τῆς θρησκείας του, νὰ τοὺς θανατώσῃ ἢ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ; Τοῦτο δὲ ἐποίει, διὰ νὰ μάθῃ ἂν ὁ δεσπότης παρεκίνησε τοὺς ἁγίους εἰς τὸ μαρτύριον· καὶ ἐάν τὸν συνεβούλευε νὰ τοὺς ἀφήσῃ δῆθεν καὶ μὴ τοὺς θανατώσῃ, νὰ τὸν καταδικάσῃ καὶ αὐτὸν ὡς ὑπεύθυνον.

Ὁ Ἀρχιερεὺς, γνωρίσας τὸν δόλον τοῦ τυράννου, ἀπεκρίθη ὅτι οὐδεμίαν εἶδησιν εἶχε περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν του εἶναι νὰ τοὺς θανατώσῃ τοὺς μάρτυρας, ἢ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ, ὡς κριτὴς ὅπου εἶναι. Μὴ δυνηθεὶς λοιπὸν ὁ πανουργώτατος νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν Δεσπότην ἐκεῖνα ὅπου ἐπόθει, ἐμεθοδεύθη διὰ νὰ λάβῃ χρήματα ἀπὸ τοὺς μάρτυρας, καὶ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ. Ὅθεν καὶ κατῶρθωσε καὶ ἀπέλυσε πρὸς καιρὸν τοὺς μάρτυρας, καὶ ἀπεράσας εἰς Μάκρην ἐκάθητο. Μετὰ δὲ καιρὸν, ὅπου ἦλθεν ἕνας ὁμόφρων ἐκείνου

τύραννος μανικός, συνωμόσας μέ αὐτόν ὁ ἐπάρατος ἔκαμε καί ἔφεραν τοὺς εὐλογημένους πέντε ὁμολογητὰς ἀπὸ τὴν Σαμοθράκην μέ βίαν· καί εὐθύς, ὅπου ἦλθον ἐκεῖ, τὴν νύκτα ἐκείνην τοὺς ἀπέκλεισαν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν καί τοὺς πόδας των ἔκλεισαν εἰς τό τιμωρητικὸν ξύλον. Ἦτο δέ τότε ἡμέρα τῆς ἀθεμίτου νηστείας τῶν Τούρκων, λεγομένης παρ' αὐτῶν ῥαμαζάν. Διὸ καί τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔμειναν κεκλεισμένοι. Τό δέ ἐσπέρας, ἀφοῦ ἔφαγον εἰς κόρον κατὰ τό ἔθος τους, ὥρισεν ὁ τύραννος καί τοὺς ἐπαρουσίασαν ἔμπροσθεν εἰς αὐτούς καί λέγει τους, μέ πρόσωπον σοβαρόν, ὅστις ἦτο τό γένος Ἀλβανός, σκληρός καί ἀπάνθρωπος.

«Λέγετέ μοι ποῖοι ἐστέ;». Οἱ δέ μάρτυρες ἀπεκρίθησαν μέ πρόσωπον ἰλαρόν: «Ἡμεῖς, αὐθέντα, εἶμεθα χριστιανοί ἀπὸ προγόνων μας, γεγεννημένοι καί ἀνατεθραμμένοι εἰς τὴν νῆσον Σαμοθράκην καί ἐν καιρῷ τῆς καταδρομῆς τῆς πατρίδος μας ἐφόνευσαν βαρβαρικῶς οἱ ὁμόθησκοί σου τοὺς γονεῖς μας καί πωλήσαντες ἡμᾶς ὡς αἰχμαλώτους, παιδιά ὄντας μικρά, μᾶς ἐτούρκισαν οἱ αὐθένται μας· τώρα ὁμως, ὅπου ἦλθομεν εἰς ἡλικίαν νόμιμον καί ἐγνωρίσαμεν τὴν διαφορὰν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν προγονικῆς πίστεως, ἀποστραφέντες τό σκότος τῆς πλάνης, ὑπεστρέψαμεν πάλιν εἰς τό φῶς τῆς ἀληθείας».

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἐθυμώθει ὅλος, καί πνέων πῦρ πρὸς τοὺς μάρτυρας λέγει τους: «Πῶς ἀπετολμήσατε, ἀνόητοι, καί κατεφρονήσατε τὴν ἀληθινὴν πίστιν τῶν Μωαμεθανῶν, ἡ ὁποία, ἀφοῦ σᾶς ἐχάρισε τὴν παροῦσαν ζωὴν, ὅπου ἦσθε τότε διὰ νά θανατωθῆτε, καθὼς καί οἱ γονεῖς σας, σᾶς ὑπόσχεται καί μετὰ θάνατον πολλά ἀγαθὰ πανευφρόσυνα;».

Οἱ δέ μάρτυρες ἀπεκρίθησαν ὅτι «ἡμεῖς, ὦ Ἡγεμῶν, εἰς τό ἐξῆς δέν θέλομεν νά ζῶμεν ἀσεβῶς, ἀλλὰ προτιμῶμεν κάλλιον θάνατον πρόσκαιρον, παρά νά κολαζώμεθα αἰωνίως μέ ἐσᾶς εἰς αἰώνιον κόλασιν· τά δέ ὅσα καλά μᾶς ὑπόσχεσθε, ἔχετε αὐτά ἐσεῖς· διότι ἡμεῖς αὐτά δέν τά θέλομεν, ἐπειδὴ καί ἠπατήθημεν, ἀρνηθέντες τὴν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ὅπου προξενεῖ ζωὴν αἰώνιον τοῖς εἰς αὐτόν πιστεύουσι, διὰ τοῦτο ὁμολογοῦμεν σήμερον κατ' ἐνώπιον πάντων ὅτι χριστιανοί εἶμεθα, χριστιανοί ἔσμεν καί χριστιανοί θέλομεν ν' ἀποθάνωμεν, καί μὴν ἐλπίζης ποτέ νά μεταβάλῃς τὴν γνώμην μας».

Εἰς ταῦτα θυμωθεὶς ὁ τύραννος ἐπρόσταξε τοὺς στρατιώτας νά φυλακίσουν τοὺς μάρτυρας, καί ἀφοῦ τοὺς ἔφεραν εἰς τὴν φυλακὴν, τὰς μέν χεῖράς των ἔδεσαν ὀπισθεν, τοὺς δέ πόδας ἠσφάλησαν εἰς τό ξύλον καί ἔστεκον ὀρθιοί· εἰς δέ τὸν τράχηλόν των ἔδεσαν ἄλυσσον, καί τό μέν σῶμα ἐκρέματο, οἱ δέ πόδες ἦσαν σφαλισμένοι εἰς τό ξύλον· καί οὕτως

εύρισκόμενοι εις τοιαύτην πικράν βάσανον ἔχαιρον οἱ ἀοίδιμοι, καί ἐδόξαζον τόν Θεόν, ὅπου τούς ἠξίωσεν νά πάθωσιν δι' αὐτόν, ψάλλοντες ὕμνους καταλλήλους καί εὐχόμενοι νά τούς βοηθήσῃ νά τελέσουν τόν δρόμον τοῦ μαρτυρίου των καί οἱ πέντε ἀχώριστα, καί παραθαρρύνοντες ὁ ἕνας τόν ἄλλον νά ὑπομένωσι· καί εὐχαρίστουν τόν Κύριον, ὅπου δέν τούς ἄφησε νά ἀποθάνωσιν εἰς τήν ἀσέβειαν, καί ἔλεγον οἱ μακάριοι: «Μή φοβηθῶμεν ἀδελφοί θάνατον πρόσκαιρον, οὔτε νά δειλιάσωμεν βάσανα, ὅπου περνοῦν καί πηγαίνουσι. Τόν Θεόν ἄς φοβηθῶμεν, ὅπου δύναται καί μετά θάνατον νά κολάσῃ αἰώνια».

Ταῦτα καί ἄλλα ἔλεγον συμπαραθαρρύνόμενοι, καί ἐδέοντο τοῦ Κυρίου νά τούς ἀξιώσῃ νά κοινωνήσουν τά ἄχραντα μυστήρια. Κάποιοι δέ Χριστιανοί, ἀκούσαντες ἐξῶθεν τῆς φυλακῆς ὅτι ἐπόθουν νά κοινωνήσουν οἱ μάρτυρες, ἔλαβαν φροντίδα εἰς τοῦτο, παρηγορήσαντες τούς μάρτυρας, καί τό ἀνήγγειλαν τῶν προεστώτων καί τοῦ ἱερέως τῆς κώμης, καί ἀπελθόντες οἱ προεστοί εἰς τόν Ἡγεμόνα ἐπροσποιήθησαν ὅτι ἐγκαλοῦσαν τόν ἱερέα ὅτι δέν θέλει νά πληρώσῃ δύο χρόνων τά βασιλικά δοσίματα, καί νά τόν βιάσῃ νά τά πληρώσῃ. Ὅθεν διέταξεν ὁ Ἡγεμών νά φυλακισθῇ ὁ ἱερεὺς μέ τούς μάρτυρας· καί λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ μερίδας τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος ἐκλείσθη εἰς τήν φυλακὴν μέ τούς μάρτυρας· καί τήν νύκτα ἐκείνην ἐξωμολόγησε τούς Ἁγίους καί τούς ἐκοινώνησε τά ἄχραντα μυστήρια.

Μετά τρεῖς ἡμέρας ἐπρόσταξεν ὁ τύραννος καί ἔφερον ἔμπροσθέν του τούς μάρτυρας ἕναν καθ' ἓνα χωριστά νά τούς ἐξετάσῃ ὁ δόλιος: Καί πρῶτον μὲν ἐξετάξε τόν Μανουήλ, ὡς εἰδήμονα τῆς Ἀραβικῆς διαλέκτου, εἰς τά βιβλία τῆς μυσαρᾶς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ ἀναγνώσαντα· καί ἤρχισε νά τοῦ λέγῃ, ὅτι νά ἀφήσῃ τήν τρέλαν καί νά ἔλθῃ εἰς τόν ἑαυτόν του καί νά μὴ θελήσῃ νά θανατωθῇ οὕτως· ἢ κἂν ἄς ὁμολογήσῃ ὅτι εἶναι Τοῦρκος εἰς τό φανερόν, καί ἔπειτα πάλιν ἄς εἶναι Χριστιανός. Ὁ δέ Ἅγιος πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη μέ θάρρος, ὅτι αὐτός οὔτε μέ ἀλήθειαν, οὔτε μέ προσποίησιν θέλει ὁμολογήσῃ ποτέ τήν ἀσέβειαν, ἐπειδὴ καί ἀπεφάσισε ν' ἀποθάνῃ διὰ τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· καί ἂν ἤθελε νά ζῆ δέν ἤρχετο θεληματικῶς εἰς αὐτόν καί ὅτι ἡ γνώμη καί τῶν πέντε εἶναι μία καί ἡ αὐτή.

Ἐπειτα ἔφερε καί τόν Μιχαήλον, ὡς γεροντότερον, καί ἤρχισε νά τόν κολακεύῃ· ὁ ὁποῖος ἠλεγξε τόν τύραννον πολύ καί ἀπέδειξεν ὅτι ἀδύνατον ἦτο νά ἀρνηθῇ τόν Χριστόν καί νά πιστεύσῃ τόν Ἀντίχριστον, νά ἀφήσῃ τό φῶς καί νά δεχθῇ τό σκότος. Τά αὐτά ἀπεκρίθησαν καί οἱ λοιποὶ τρεῖς. Ὑστερον πάλιν κράζει τόν Μανουήλ, καί τόν ἐκολάκευε λέγων, ὅτι «κρίμα εἰς ἐσέ ὅπου ἀνέγνωσες τά βιβλία τοῦ Προφήτου, νά μὴ γνωρίσης τήν ἀλήθειαν». Τότε ἤρχισε λαμπρᾶ τῆ φωνῆ ὁ Μανουήλ καί ἐπερίπαιξε τήν πλάνην τοῦ

Μωάμεθ, ὅτι ὅλα τὰ βιβλία των, καί μάλιστα τό Κοράνιον, εἶναι μυθολογίαί καί πλᾶναι, καί γεμᾶτον φλυαρίας, διδάσκον ἀσέλγειαν, ἀκαθαρσίαν, καί πᾶσαν παρανομίαν. Διότι ἦτο γυμνασμένος εἰς τὰ Ἀραβικά καί εἰς τό λέγειν ἔμπειρος καί λόγιος, καί ἐμυκτήρισε φανερά τήν πλάνην τῆς θρησκείας τῶν Ἀγαρηνῶν.

Τότε ἐπρόσταξε καί τούς ἐφυλάκωσεν, καί ἐσυμβουλευθή τόν ἴδιον Καδῆν καί ἄλλους ἀξιωματικούς Τούρκους, οἱ ὅποιοι τόν ἐσυμβούλευσαν νά γράψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τόν αὐθέντη τῆς ἐπαρχίας Βασάφ ἐφένδην, ὅστις ἦτο μυστικός γραμματεὺς τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ, πρὸς τόν ὅποιον ἔγραφεν ὅλα τὰ τῶν μαρτύρων ἀκόλουθα, καί ὅτι τουρκίσαντες πρῶτον, ἠρνήθησαν τήν θρησκείαν τους καί ὑβρίζουσι παρῤῥησίᾳ τόν Προφήτην καί θρησκεῦμα, μυκτηρίζοντες τήν πλάνην των.

Ἔως ὅτου λοιπόν νά ἔλθῃ ἀπόκρισις ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, εἰς διάστημα ἡμερῶν εἴκοσι καί τριῶν εὐρίσκοντο οἱ Ἅγιοι φυλακωμένοι καί ἄγευστοι τροφῆς παντελῶς καί ἐστερημένοι πάσης σωματικῆς παρακλίσεως, ταλαιπωρούμενοι καί παιδευόμενοι εἰς τό τιμωρητικόν ξύλον οἱ ἀείμνηστοι. Καί ἅμα ἦλθεν ἡ ἀπόφασις ὅτι νά θανατωθῶσιν μέ τόν πλέον πικρότερον θάνατον, ὡς ὑβρισταί καί καταφρονηταί τῆς θρησκείας των, ὅθεν ἐπρόσταξεν ὁ ἀπάνθρωπος τύραννος καί ἔκαμαν ἀγκυλωτά περόνια σιδηρᾶ, λεγόμενα παρ' αὐτοῖς τσεγκέλια, τὰ ὅποια ἐκάρφωσαν εἰς ξύλα ὡσάν καταπέλτην, καί τὰ ἠτοίμασαν νά ρίξουν εἰς αὐτά τούς Ἅγίους ἀνηλεῶς οἱ αἰμοβόροι καί θηριόγνομοι.

Καί τήν ἐπιούσαν ἡμέραν ἦρπασαν οἱ δήμιοι ἀπὸ τήν φυλακὴν τόν μάρτυρα Μιχαῆλον, ὡς γεροντότερον, ἔφερον εἰς τό μέσον τοῦ παζαρίου καί τόν ἐβίασαν νά σαλαβατίσῃ. Ὁ δέ μάρτυς ἀπεκρίνατο ὅτι ἦτον Χριστιανός καί δέν ἠρνεῖτο τήν πίστιν του, ἀλλ' ὑβριζε τήν θρησκείαν των ἄφοβα. Ὅθεν θυμωθέντες οἱ δήμιοι ἔβγαλαν τὰ ξίφη των καί τόν κατέκοψαν εἰς λεπτά κομμάτια, ἰστάμενον ὄρθιον καί εὐχόμενον τόν ἀοίδιμον· καί οὕτως ἔλαβε τόν στέφανον τοῦ μαρτυρίου πρῶτος τῶν ἄλλων ὁ μακάριος· ἦτον δέ ἡμέρα ἕκτη τοῦ Ἀπριλίου, Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ.

Τήν αὐτήν ὥραν ἔβγαλαν καί τούς λοιπούς τέσσαρας μάρτυρας ἐκ τῆς φυλακῆς καί τούς ἀπέρασαν ἐπίτηδες διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ, ὅπου ἔκειντο τὰ τμήματα τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ Ἁγίου Μιχαήλου, καί ἰδόντες αὐτόν οἱ Ἅγιοι τελειωμένον εὐχαρίστησαν τόν Θεόν ὅπου τόν ἠξίωσε νά τελειώσῃ τόν δρόμον τῆς ἀληθείας· καί λαβόντες θάρρος ὅτι θέλημα Θεοῦ εἶναι νά μαρτυρήσωσιν, ἐπορεύοντο τήν ὁδόν τῆς ἀθλήσεως χαίροντες, καί φθάσαντες εἰς

τόν τόπον τῆς καταδίκης, τόν μὲν Ἅγιον Θεόδωρον καί μέγαν Γεώργιον τοὺς ἐκρέμασαν καί οὕτως ἔλαβον καί αὐτοὶ τόν στέφανον τῆς ἀθλήσεως.

Τόν δέ πολυπαθῆ Μανουήλ, τόν ἐλέγξαντα τὴν πλάνην των παρρησία ἐκ τῶν βιβλίων των, ὡς ἐπίσημον καί λόγιον, ἔφεραν εἰς τό ξύλον τῆς καταδίκης, ὅπου εἶχασιν τὰ τσεγκέλια. Ἐλθὼν δέ ὁ Ἅγιος παρεκάλει τοὺς δημίους νά τόν ἀφήσουν νά προσευχηθῆ· ἀλλά δέν ἠθέλησαν οἱ ἀνηλεεῖς· μόνον τόν ἐβίαζον ἢ νά σαλαβατήσῃ ἢ νά ἀναβῆ εἰς τὴν σκάλαν, ὅπου ἠτοίμασαν, νά ριφθῆ εἰς τὰ τσεγκέλια. Τότε ὁ Ἅγιος κατηράσατο τόν δήμιον λέγων: «Ἦμιαρώτατε καί ἀσεβέστατε, σύ καί ὄλον τό γένος σου δέν ἐγνωρίσατε ὅτι ἡμεῖς θεληματικῶς παραδίδομεν τόν ἑαυτὸν μας εἰς θάνατον διὰ τὴν εὐσέβειαν τῆς πίστεώς μας καί μᾶς βιάζετε νά ἀσεβήσωμεν ἀσεβέστατοι. Ὁ Θεός αὐτός, διὰ τόν ὅποιον ἀποθνήσκομεν σήμερον, νά σᾶς ἐκδικηθῆ καί νά σᾶς δώσῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας σας, μέ ἀμοιβὴν δικαίαν». Ταῦτα εἰπόντος τοῦ μάρτυρος, τόν ἔσπρωξεν ὁ δήμιος καί πεσὼν εἰς τὰ τσεγκέλια ἐκαρφώθη σταυροειδῶς, ὡς τὰ εἶχασιν ἐπίτηδες, δύο ἥλους εἰς τό στῆθος, δύο εἰς τὴν κοιλίαν καί ἕτερον εἰς τό μέσον.

Ὡσαύτως ἔρριψαν καί τόν μακάριον μικρόν Γεώργιον, καί πεσὼν, ὃ τοῦ θαύματος! ἐκλείναν τὰ καρφία ὡς μόλυβδοι καί δέν ἐκαρφώθη εἰς αὐτὰ τό σῶμα τοῦ Ἁγίου· ὅθεν ἔσυραν τόν Ἅγιον ἐπάνω καί πάλιν καί ἔφερον τόν χαλκέα, κατσίβελον, καί τὰ ἐσφυροκόπησε καί ἴσιασαν, καί ρίψαντες τόν Ἅγιον ἐπάνω εἰς τὰ σουβλία ἐκεῖνα ἐπέβη ὁ δήμιος καί τόν ἐπάτει ἄνωθεν τῶν νώτων τοῦ μάρτυρος, διὰ νά προσηλωθῆ τό σῶμα. Καί οὕτως, ὁ μὲν Μανουήλ συντόμως παρέδωκε τὴν ἀγίαν του ψυχὴν εἰς χεῖρας Θεοῦ, ὁ δέ Γεώργιος ἔμεινε ζῶν προσηλωμένος ὥρας εἴκοσι τέσσαρας, μέ ὀδύνην ἀφόρητον.

Οἱ δέ Χριστιανοὶ ἐκεῖνοι, ἐλθόντες τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐπαρηγόρουν τόν μάρτυρα νά ὑπομένη τὴν βάσανον διὰ νά στεφανωθῆ, ὁμοῦ εἰς τοὺς λοιπούς καί αὐτός. Ἐβαπτον δέ παπύρους, ἥτοι βαμβάκια, ἀπὸ τὰ αἵματα τῶν Ἁγίων πρὸς ἀγιασμόν τους, διὰ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν, οὐ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καί πολλαὶ γυναῖκες τῶν ἀσεβῶν Τούρκισσαι. Καί ἐδέοντο τοῦ Θεοῦ νά βοηθήσῃ τῷ μάρτυρι, ἐπαρεκάλουν δέ καί τόν Ἅγιον νά δεηθῆ ὑπὲρ αὐτῶν, νά παύσῃ ἢ πανώλης νόσος, ὅπου ἀπέθνησκον τότε οἱ ἄνθρωποι σωρηδόν εἰς τὴν Μάκρην.

Ἀφοῦ δέ ἐτελείωσε καί αὐτός ὁ μακάριος, ἠναγκάσθη ὁ τύραννος νά διατάξῃ νά ἀρθῶσῃ τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων, διότι ἔμελλε τὴν ἡμέραν ἐκείνην νά περάσῃ ἐντεῦθεν ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς, διὰ τῆς Μάκρης, καί νά μὴν ἰδῆ τοὺς μάρτυρας κρεμαμένους, καθ' ὅτι αὐτός δέν ἔδωκε γνώμην διὰ τόν φόνον τῶν μαρτύρων. Ὅθεν, ἐλθόντες οἱ δήμιοι, τῶν μὲν

τεσσάρων Ἁγίων τὰ λείψανα κατέβασαν τῶν σχοινίων καί τσεγκελίου, ἐπί δέ τόν πολύτλαν Γεώργιον ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτόν ἔτι ζῶντα, ἐπυροβόλησεν αὐτόν εἰς ἕξ αὐτῶν τῶν δημίων εἰς τήν κεφαλὴν τοῦ μάρτυρος μέ πιστόλι, καί οὕτως ἐτελείωσε καί αὐτός ὁ αἰοίδιμος.

Τότε οἱ Χριστιανοί, λαβόντες τήν ἄδειαν, ἔλαβον τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων καί ἐνεταφίασαν αὐτά ἐντίμως εἰς τό ἴδιον μέρος. Λοιπόν τότε καί οἱ αἰμοβόροι ἐκεῖνοι τύραννοι ἔλαβον παρά Θεοῦ τήν ἐκδίκησιν. Καί ὁ μὲν δήμιος, ὅπου δέν ἄφησε τόν Ἅγιον Μανουήλ νά προσευχηθῆ, ἀλλά τόν ἔσπρωξεν εἰς τὰ τσεγκέλια, μετὰ τήν τρίτην ἡμέραν, κρουσθεὶς ἀπὸ τήν πανώλη νόσον, ἀπερρίψε τήν μιανάν του ψυχὴν. Τοῦ δέ ἑτέρου δημίου τό πρόσωπον ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καί ἔμεινε θέαμα ἐλεεινόν εἰς τοὺς ὀρῶντας.

Ὁ δέ τύραννος, ὀνομαζόμενος Τζελάλ Μπέης, ἐθανατώθη καί αὐτός μέ τόν ἀκόλουθον τρόπον: Ὁ Σουλτάν Μαχμούτ ὠργίσθη τόν Βασάφ ἐφένδην, ὅπου ἔδωκε τήν ψῆφον νά θανατώσουν τοὺς μάρτυρας καί τόν ἐξώρισεν εἰς Βάρναν, καί ἐκεῖ τόν ἀπεκεφάλισαν κακῶς· ὁμοίως καί τόν πενθερόν του, Παρτάφ ἐφένδην, εἰς τήν Ἀδριανούπολιν. Τότε προσκληθεὶς καί ὁ αἰμοβόρος ἡγεμῶν, ἐκεῖνος ὁ Ἀλβανός, διὰ νά δώση λογαριασμόν τῆς ἡγεμονίας τῆς Μάκρης, καί κακῶς ἐφονεύθη καί αὐτός ὁ μιάρως. Καί ἐτελείωσεν ἡ προφητεία τοῦ Ἁγίου Μανουήλ, ὅπου κατ' αὐτῶν ἐπροφήτευσεν.

Τοῦτο εἶναι, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, τῶν Ἁγίων τό μαρτύριον. Οὕτως ἠρίστευσαν καί ἐνίκησαν κόσμον καί κοσμοκράτορα, καί τώρα χαίρονται αἰωνίως ἐν οὐρανοῖς καί ἀγάλλονται, διότι μέ τό νά ἐκαθάρισαν τόν ἑαυτῶν τῶν διὰ μέσου τῆς ἀγιότητος ἔγειναν ναοὶ τοῦ Θεοῦ ζῶντος, καί μέ τό νά ἐκαταπάτησαν ὡς σκύβαλα ὅλου τοῦ κόσμου τὰ πράγματα ἔγειναν ἄξιοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν, ἀκολούθως ἐνοικήσας ὁ Θεός εἰς αὐτούς, ἔγειναν θαυμαστοὶ τῆ ἀληθείᾳ καί ζῶντες ἔτι καί μετὰ θάνατον· διότι δέν ἐδυνήθησαν νά τοὺς νικήσουν οὔτε προσβολαὶ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν οὔτε ἡ τυραννίς καί μανία τῶν ἀσεβῶν, οὔτε πειρασμοὶ ἀναρίθμητοι ἔσωθεν καί ἔξωθεν, ὅπου τοὺς ἠκολούθησαν, διὰ τῶν ὁποίων ἔγιναν μιμηταὶ τῶν παλαιῶν ἐκείνων μεγάλων Μαρτύρων.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἥρωϊκὰ ἀγωνίσματα τῶν πανενδόξων πέντε νεοφανῶν Μαρτύρων, οἵτινες εἶναι τῆς Σαμοθράκης βλαστήματα, Μάκρης τό καύχημα, καί Μακεδονίας καί Κύπρου σεμνολόγημα, Μαρτύρων ἡ δόξα, ὀρθοδόξων τό κλέος, τῶν πιστῶν ἡ καλλονή, τῶν ἀμαρτωλῶν οἱ προστάται, καί ἐξαιρέτως τῆς πατρίδος αὐτῶν μέγα καί σεμνόν καί περιφανέστατον ἐγκαλλώπισμα, καί πρέπει νά τοὺς μιμῶνται οἱ συμπατριῶται αὐτῶν εἰς τόν ζῆλον τῆς πίστεως, εἰς τήν προθυμίαν, εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τήν ὁμόνοιαν καί ἀγάπην, ὅπου

ἀνάμεσόν τους εἶχασιν καί δέν ἐχωρίσθησαν ἕως θανάτου. Κανείς ἀπό αὐτούς δέν ἐνεύσθη ν' ἀφήσῃ καθὼς ὁ λιποτάκτης τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὅπου ἔδραμεν εἰς τό λουτρόν καί ἐκολάσθη. Ὅλοι κοινῶς πρέπει νά ἔχωσιν ἔμπροσθέν των παράδειγμα τούτους τούς ἀοιδίμους πεντάθλους μάρτυρας, διά νά τούς ἔχωσιν βοηθοῦς, ὑπερασπιστάς καί προστάτας εἰς κάθε περίστασιν, ὅπου ἤθελον τούς ἐπικαλεσθῶσι ἰκετεύωσι τήν Ἁγίαν Τριάδα, ἵνα εἰς μέν τήν παροῦσαν ζωήν χαρίζῃ εἰς αὐτούς ὅλους πάντα τά πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα, εἰς δέ τήν μέλλουσαν νά τούς ἀξιῶσῃ τῆς αἰωνίου μακαριότητος.

Χαίρετε λοιπόν, χαίρετε, καί πάλιν λέγω χαίρετε, μεγαλομάρτυρες τοῦ Χριστοῦ πεντάριθμοι υἱοί κατὰ χάριν ἀληθῶς τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, ὡσάν ὅπου ἐφάνητε ἄριστοι νικηταί τῶν αἰσθητῶν καί νοητῶν ἀντιπάλων ἰσχυρῶν τῆς ἀληθοῦς καί ἀκραιφνοῦς ἡμῶν πίστεως. Καί διά τῶν πόνων ὑμῶν, ἀγώνων καί αἱμάτων, ἐδοξάσθητε ἔμπροσθεν τοῦ τιμαλφεστάτου θρόνου τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, εὐφραϊνόμενοι, δοξολογοῦντες μετά πασῶν τῶν νοερῶν δυνάμεων τήν μίαν καί μόνην τῆς τρισσολαμποῦς θεότητος Ἀρχήν ὑπεράρχιον καί βασιλείαν, καί σᾶς παρακαλοῦμεν ἡμεῖς, οἱ εἰς τά τέλη τῶν αἰῶνων τούτων καταντήσαντες καί πανταχόθεν καταπονούμενοι καί καταπιεζόμενοι ἀπό πολυπλόκου πειρασμοῦ τοῦ κόσμου καί κινδύνους ἀλλεπαλλήλους, διαπέμπετε διά τῶν μεγάλων ὑμῶν πρεσβειῶν Οὐρανόθεν πρὸς ἡμᾶς δύναμιν καί βοήθειαν νά ὑποφέρωμεν τούς πειρασμούς τοῦ κόσμου, τόν ζυγόν τῆς δουλείας, τάς θλίψεις τῶν αἰσθητῶν καί νοουμένων ἐχθρῶν, καί νά συντρίβωμεν τά νοητά τῶν παθῶν καί ἁμαρτημάτων εἰδῶλα τῆς σελήνης, ὅπου καθ' ἐκάστην ὥραν εἰς τόν νοῦν ἀναφύονται, καί νά ἀξιωθῶμεν τυχεῖν τῆς Οὐρανίου ἀπολαύσεως ταῖς εὐπαρουσιάστοις εὐχαῖς καί πρεσβείαις ὑμῶν. Χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

Πηγή: Κοσμᾶ Μυρτίλου Ἀποστολίδου, «Λόγος διηγηματικός καί ἐγκωμιαστικός εἰς τούς Ἁγίους πέντε Νεομάρτυρες τούς ἐκ Σαμοθράκης», *Θρακικά* 16 (1941) 354-365.